

середовищі *створено здоров'язбережувальний простір*, під яким ми розуміємо сукупність планомірних соціально-освітніх заходів, орієнтованих і зосереджених на збереженні, зміцненні і формуванні здоров'я школярів усіх вікових категорій шляхом сприяння формуванню ціннісного ставлення до власного здоров'я, позитивної мотивації на здоровий спосіб життя та оволодіння навичками здорового способу життя. Серед важливих складових цього процесу виокремлено: використання можливостей уроку (як спеціального, так і з основ наук) для передачі знань про здоровий спосіб життя, збереження репродуктивного здоров'я; рухова активність школярів [4].

Основними надбаннями здоров'язбережувального простору є: інноваційні проекти: “Добрий лікар Айболить” (1–4 класи), “Країною здоров'я” (1–11 класи), “Майстерня здоров'я” (8–11 класи), “Пори року” (5–8 класи), “Тато мама і я – спортивна сім'я” (1–11 класи) (проведення заходу разом із батьками), “У майбутнє ми робимо крок” (5–11 класи), “Ми за здорові звички” (1–5 класи), “Здоров'я дітей – здоров'я нації” (1–9 класи), “Чи бути здоровим – вирішувеш ти” (5–11 класи, до проекту залучалися батьки), “Власне здоров'я у власних руках” (5–7 класи), “Ми – за здоровий спосіб життя” (5–11 класи), “Продуктивна праця – на допомогу здоров'ю” (усі класи разом із батьками); розроблення і впровадження програм “Школа здоров'я – школа розвитку” та “Школа здоров'я і праці у превентивному виховному середовищі”, метою яких було створення сприятливих умов для фізичного, психічного і духовного розвитку школярів в умовах здоров'язбережувального середовища.

Отже, керівництво (менеджмент) процесом формування превентивного виховного середовища ефективно здійснюватиметься за умов змістового та методичного забезпечення: використання навчально-методичних посібників, спеціальних методик та методичних рекомендацій.

Список використаної літератури

1. Симонов В. П. Педагогический менеджмент: ноу-хау в образовании : учеб. пособие / В. П. Симонов. – М.: Высшее образование, 2007. – 357 с.
2. Федорченко Т. Є. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : монографія / Тетяна Федорченко. – Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2011. – 488 с.
3. Федорченко Т. Є. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей : навч. - метод. посіб. / Т. Є. Федорченко. – К. : ХІК, 2003. – 116 с.
4. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх: навч. посіб./ В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко. – Черкаси : Чабаненко Ю., 2008. – 375 с.

А.В. Хиженяк,
м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИЦЬ У МІСЬКИХ СІМ'ЯХ

У статті визначено та обґрунтовано педагогічні умови професійного самовизначення старшокласниць у міських сім'ях.

Ключові слова: професійне самовизначення, старшокласниці, міські сім'ї, педагогічні умови.

Професійне самовизначення (ким бути) – актуальна проблема сьогодення, яка стає пріоритетною у юнацькому віці. Старшокласники – це випускники, які стоять на порозі першого серйозного життєвого вибору. Адже вибір професії – це вибір стилю життя. Тому головне завдання соціальних інститутів (насамперед сім'ї і школи) полягає у допомозі підростаючому поколінню обрати таку професію, яка б не лише відповідала їхнім інтересам, здібностям, можливостям, а й приносила матеріальне забезпечення і душевне задоволення.

Різні аспекти професійного самовизначення школярів висвітлено у наукових працях Л. Артем'євої, В. Василькова, Є. Клімова, І. Кона, В. Мачуського, О. Мельника, Н. Світличної, М. Тименка, В. Туляєва та інших.

Дані констатувального етапу експерименту, проведеного нами, засвідчили у старшокласниць міських сімей недостатню сформованість уявлень про майбутню професію, незнання вимог професії до особистості, орієнтованість переважно на зовнішні характеристики майбутньої професії, відсутність чіткої професійної перспективи. У зв'язку з цим видається необхідним розроблення педагогічних умов, які б підвищили ефективність професійного самовизначення старшокласниць.

Попри законодавчу рівність прав чоловіків і жінок, на практиці спостерігаємо іншу картину: на деякі факультети при вступі до навчального закладу перевага віддається юнакам; при прийомі на роботу іноді теж обирають чоловічу стать; часто за одну й ту саму роботу чоловіки отримують більшу оплату, ніж жінки. Тому першою умовою визначили дотримання гендерного підходу до організаційно-методичного забезпечення професійного самовизначення міських старшокласниць.

Гендерний підхід – процес оцінки будь-якого заходу щодо його впливу на жінок і чоловіків, у тому числі законодавства, стратегій і програм в усіх сферах і на всіх рівнях. За гендерного підходу інтереси і досвід жінок, так само як і чоловіків, стають невід'ємним критерієм при плануванні, здійсненні, моніторингу та оцінці діяльності та програм у всіх політичних, економічних і суспільних сферах з тим, щоб і жінки і чоловіки могли одержувати рівну вигоду, а нерівність ніколи б не вкорінилася [5].

Заслуга гендерного підходу – у виявленні того факту, що в практиці життя сучасних родин традиційна патріархальна ідеологія (за якою “домашня праця – справа, не варта справжнього чоловіка”, “гарна мати повинна все віддати дітям, а потім думати про себе”, “успішність виховання дітей більше залежить від матері, ніж від батька”) часто використовується для виправдання домінуючого становища чоловіків у родинах, небажання виконувати повсякденні домашні обов'язки.

Аналіз літератури засвідчив, що в сучасній Україні прагнуть сформувати “кар'єрно орієнтовану жінку”, яка поєднує роль матері, ведення домогосподарства разом з професійним зростанням [4].

Визначальним чинником при виборі професії є здібності та нахили людини, і, звісно, насамперед потрібно враховувати власне бажання та інтерес до певної спеціальності, адже навчитись можна будь-чому, головне – мати до цього бажання. Тому другою педагогічною умовою визначили врахування інтересів, здібностей учениць, а також місця проживання сім'ї (міська місцевість).

Здібності – стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності. Вони виявляються у

тому, як людський індивід вчиться, набуває певних знань, умінь і навичок, освоює певні галузі діяльності, включається у творче життя суспільства [1, с. 182].

Інтерес – форма прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, повнішому і глибшому відображенню дійсності. Інтерес у динаміці свого розвитку може перетворюватися на нахил як прояв потреби у здійсненні діяльності, що його викликає [1, с. 201].

У професійному самовизначенні старшокласниць варто враховувати специфічні умови проживання у місті. Особливість міської сім'ї полягає у слабкості зв'язків між дітьми і батьками. У місті послаблюється контроль не тільки безпосередньо за поведінкою самої дитини, а й за тією системою стосунків і залежностей, у яку вона потрапляє на вулиці. Часто досвід отримується “зі слів”, з чуток. Це дізнання часто опосередковане батьківською втомою, роздратуванням. Не знаючи про їхню трудову діяльність, дитина бачить їх утомленими і через це підвищено збудженими. Стає свідком суперечок, зумовлених часто дрібницями побуту. У міської дитини незрівнянно легша праця, і за часом, що на неї затрачується, і за ступенем фізичного напруження, і за складністю інтелектуальних завдань. У такій праці з самого початку не закладено ті вимоги до самостійності, широкого вияву особистої ініціативи, якими таке багате життя сільської дитини [2, с. 130–131].

Для реалізації зазначених педагогічних умов був розроблений семінар для вчителів “Професійне самовизначення старшокласників – основа майбутнього життєвого успіху”, який очолив три теми: 1) “Роль гендерного підходу в обранні старшокласниками майбутньої сфери діяльності”; 2) “Вплив сім'ї на професійне самовизначення старшокласників в умовах міста”; 3) “Вияв та розвиток інтересів і здібностей старшокласників”.

Третьою умовою визначено розроблення змістового та методичного забезпечення професійного самовизначення старшокласниць у сім'ї. На думку науковців, методичне забезпечення – це необхідна інформація, навчально-методичні комплекси, тобто різноманітні методичні засоби, які сприяють ефективній реалізації програмно-методичної, науково-експериментальної, виховної та іншої діяльності.

Сутність змістового і методичного забезпечення полягає в аналізі, пошуку найефективніших методик, їх апробації, моделюванні, а також упровадженні нових, найбільш оптимальних у конкретних умовах; у коригуванні, регулюванні процесу відповідно до актуальних проблем реформування всіх сфер життя суспільства, зважаючи на мінливі потреби та рівень духовного розвитку різних груп населення [3]. Таким чином, система методичного забезпечення містить як емпіричну (практичне), так і теоретичну складову професійного самовизначення міських старшокласниць у сім'ї.

Змістове та методичне забезпечення полягало у розробленні Програми “Професійне самовизначення старшокласниць у міських сім'ях”. Вона охоплює чотири заняття для 9 класу (“Я – майбутня жінка”; “Мої можливості, здібності та інтереси”; “Цікавий світ професій”; “Мій вибір”), чотири заняття для 10 класу (“Культура спілкування”; “Успішна жінка. Яка вона?”; “Я та обрана професія”; “Професійний вибір

та самореалізація особистості”), а також 3 виховні години для батьків (“Психологічні особливості дівчат-старшокласниць”; “Роль сім’ї у професійному самовизначенні старшокласників”; “Ефективні способи підтримки життєвого та професійного вибору доньки”). У програмі використовуються різні форми (індивідуальні, групові) і методи (лекція, бесіда, дискусія, планування майбутнього (“Лист мені майбутній”), самопрезентація, ділові ігри, обговорення виховних ситуацій тощо) роботи.

Отже, педагогічними умовами професійного самовизначення міських старшокласниць у сім’ї визначено: дотримання гендерного підходу до організаційно-методичного забезпечення професійного самовизначення міських старшокласниць; урахування інтересів, здібностей учениць, а також місця проживання сім’ї (міська місцевість); розроблення змістового та методичного забезпечення професійного самовизначення старшокласниць у сім’ї.

Ефективність розроблених та обґрунтованих педагогічних умов професійного самовизначення міських старшокласниць у сім’ї буде перевірятися на формульованому етапі експерименту.

Список використаної літератури

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник /С.У. Гончаренко. – Видання друге, доп і вип. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
2. Диалоги о воспитании: Кн. для родителей / Сост. О.Г. Сverdлова; редкол.: В.М. Столетов (отв. ред.) [и др.] – К. : Рад. шк, 1986. – 304 с., ил.
3. Жарков А.Д. Теория и технология культурно-досуговой деятельности : [учеб. для студ. вузов культуры и искусств] / А.Д. Жарков. – М.: Издательский Дом МГУКИ, 2007. – 480 с.
4. Основи теорії гендеру : [навч. посібник]. – К. : К.І.С., 2004. – 365 с.
5. Психологическа енциклопедия – Режим доступу: http://mirslovarei.com/psy_a

*Д. О. Хоменко,
м. Ніжин*

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглянуто зміст здоров’язбережувальних технологій, їхні різновиди та особливості використання у процесі фізичного виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів України.

Ключові слова: *здоров’язбережувальні технології, здоров’я, фізичне виховання, студенти.*

Протягом останніх десятиліть простежується негативна тенденція до погіршення здоров’я та фізичної підготовленості студентської молоді. Це пов’язано не тільки зі змінами, які відбуваються в економіці, екології, умовах праці і побуту українців, але і в нехтуванні суспільством здоров’язбережувальної і виховної ролі фізичної культури, що відображається на гармонійному розвитку особистості [3]. Роки навчання студентів у вищому навчальному закладі – важливий етап становлення майбутніх фахівців. Саме в цей період значною мірою розкриваються їхні здібності і таланти, удосконалюється інтелект, підвищується рівень знань та вмінь. Це стосується і сфери фізичного виховання. Важливим засобом на шляху до підтримання фізичного здоров’я є формування в студентські роки потреби в